

Als Jezus niet God is, komt het christendom dichtbij mensenverering

De mens Jezus leed niet meer dan veel anderen

De hoofdstroom van het christendom belijdt dat de mens Jezus Christus volledig goddelijk was. Maar wat betekent zo'n godheid dan? En wat niet? Tegelijkertijd is het volgens Theo Boer ook belangrijk ons af te vragen wat het betekent als Jezus niet God was.

Russische gevangenen in een Goelag. Als Jezus alleen mens was, heeft Hij dan van alle mensen het grootste lijden gedragen?

Foto CW

Door de eeuwen heen zijn er binnen en buiten de kerk mensen geweest die het moeilijk hadden met de goddelijkheid van Jezus. Volgens exegeten is de notie van God die mens wordt niet expliciet in het Oude Testament te vinden en is zelfs het Nieuwe Testament er niet helder over. Anderen kunnen zich moeilijk voorstellen dat een Schepper van het heelal in een mens kan wonen, ze vinden de Drie-eenheid te ingewikkeld en stellen dat Jezus' Godheid barrières aanbrengt tussen aanhangers van verschillende godsdiensten. Misschien is een te 'hoge' Christologie er ook nog debet aan dat Rooms-Katholieken Maria of andere heiligen als middelaars naar voren zijn gaan schuiven. Weer anderen belijden Jezus' Godheid wel maar zien Hem als een 'eersteling': eerst Hij, vervolgens ook allen die Hem volgen. Zegt Jezus immers niet dat ook anderen 'macht gekregen hebben kinderen Gods te worden'? Dit zijn moeilijke en belangrijke vragen. Al belijdt men in de hoofdstroom van het christendom dat de mens Jezus Christus volledig goddelijk was, het blijft belangrijk om je af te vragen wat zo'n godheid dan betekent en wat niet. Tegelijkertijd moeten we ons echter ook afvragen wat het betekent als Jezus niet God was. Wat als Hij niet 'goddelijker' is dan alle andere mensen die met een oprecht hart God zoeken en zijn liefde gestalte proberen te geven in een onzelfzuchtig leven? Om te beginnen zijn we dan van de genoemde lastige vragen af. Niemand hoeft het moeilijke dogma van de drie-eenheid nog uit te leggen. Christus is tussen de godsdiensten een veel minder harde steen des aanstoots. Een ook dan kunnen we nog blijven belijden dat Hij een groot mens

is (was), een grote profeet, een lichtend moreel voorbeeld, althans, zo lijkt het. Hij leefde zijn tijdgenoten een liefderijke en tegelijk radicale moraal voor en was bereid om daarvoor te sterven. Hij had een voorbeeldig intieme relatie met God, die Hij Vader noemde.

In de bol geslagen

Eenzelfde radicaliteit en vertrouwdeheid mogen ook wij ons eigen maken, al is het dan zo dat we waarschijnlijk nooit helemaal op Jezus' niveau komen. Daar was Hij simpelweg te uniek voor. Uniek mens, zo uniek dat God als het ware door naar Hem te zien ons rechtvaardigt. Vermoedelijk is deze visie in veel kerken gangbaar, ook als die officieel achter de Apostolische Geloofsbelijdenis staan. Niet zelden verenigt zich binnen plurale gemeenten vrijzinnig én orthodox rondom het vocabulair van 'Jezus de Heer'. Voor de één is Hij God, voor de ander profeet en voor sommigen iets ertussen in. En toch: als Jezus niet God is, mag dan een dogmatisch probleem zijn opgelost, maar er is wel een majeur ethisch probleem voor in de plaats gekomen. Want met welk recht besteden wij eigenlijk zoveel aandacht aan een mens?

Natuurlijk: dat begint al in het Nieuwe Testament. Maar maakt dat het probleem minder erg? Als Jezus niet God is maar uitsluitend een profeet, moeten we toch toegeven dat wat Hij over zichzelf zegt, de grens van de bescheidenheid ver overschrijdt. Stel je een profeet voor die zichzelf 'de Weg, de Waarheid en het Leven' noemt; een kerkvader die zich 'Goede Herder' laat noemen; een politicus die zegt: 'Mij is gegeven alle macht in de hemel en op aarde'; een tv-presentator met als standaardgroet aan het einde van haar programma: 'Ik ben

natuurlijk: in zijn lijden vertellen we het verhaal van alle mensen die onschuldig lijden. Maar wat als iemand zou voorstellen om in plaats van Jezus een eigentijds figuur centraal te stellen die eveneens onschuldig heeft geleden - Martin Luther King, Anne Frank, mensenrechtsactivisten overal ter wereld?

Als Jezus alleen mens was, heeft Hij dan van alle mensen het grootste lijden gedragen? Mel Gibson mag die claim in *The Passion* dan maken, maar er sterven in de wereld helaas dagelijks onschuldig mensen de martel-

de mens Jezus zoveel meer heeft geleden dan anderen, dat uitgerekend Hij al die aandacht, die lofzang, die eredienst, die feesten zou verdienen. En als iemand zou zeggen: geloof dat nu maar omdat God het heeft gezegd, omdat God Hem heeft uitgekozen, dan zou ik, om eerlijk te zijn, die bewering om ethische redenen wantrouwen.

Jezus' ethiek wordt pas geloofwaardig en zijn lijden uniek als we hier met meer dan een mens te maken hebben. De reden waarom de christelijke kerk naar Jezus luistert, is dat zij weet dat zij naar God zelf luistert. De reden waarom zij zijn lijden gedenkt en viert in brood en wijn is omdat zij belijdt dat God zelf temidden van zijn schepping de marteldood stierf. Als Jezus uitsluitend mens is, is het christendom een dubieuze vorm van mensenverering. Gebaseerd op intrigerende gebeurtenissen, dat wel, maar gruwelijk doorgeslagen. Ik zou Jezus met gepaste eerbied blijven bezien, als iemand die het er ver beter vanaf bracht dan ik, maar ik zou claims dat Hij 'Heer' is, als grootspraak afdoen.

Theo Boer

Theo Boer is Universitair Docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit te Utrecht en bespreekt in Centraal Weekblad de komende maanden een aantal ethische vraagstukken.

Jezus de Heer'. Voor de één is Hij God, voor de ander profeet en voor sommigen iets ertussen in

met jullie, alle dagen tot aan het einde van de wereld'; een theoloog die beweert dat hij aan de rechterhand van God zit; of een ethicus die zegt: 'Leer van mij want ik ben nederig van hart'? Terecht pikken wij dit niet, van geen mens. Zegt iemand het wel, dan concluderen we dat het hem of haar in de bol is geslagen. En moeten we dan uitgerekend van zo iemand nederigheid en godsvrucht leren?

En dan het lijden van Jezus. Welke reden hebben we om uitgerekend zijn lijden zo centraal te plaatsen, zoals ook nu weer in de Lijdenstijd is gebeurd? Na-

dood. Jezus werd op een donderdagavond laat opgepakt en was al op vrijdagmiddag overleden. Is dat echt erger dan het lijden van mensen die jaren zitten opgesloten in kerkers zonder licht, sanitaire voorzieningen, frisse lucht of zelfs maar een bed, die maandenlang geïsoleerd zitten of door medegevangenen seksueel worden misbruikt, op wie de cipiers hun sadisme mogen botvieren en die tenslotte in waanzin sterven? Hoevelen van hen roepen óók: 'Mijn God, waarom hebt U mij verlaten?', niet één keer maar dag aan dag? Het is gewoonweg niet hard te maken dat

